

Бүгү чурттарнын пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлеллиниң органы

№ 131 (11028)

1979 чылдың июнь 6, среда

1925 чылда үнүсүлгөттөгөн

Өткөз 2 көр

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПАРТИЯ АКТИВИ

Дүүн Кызылга Политиктиг чырыдышкын бажынынга республиканың партия активинин хуралы болуп эрткен.

Актив хуралынын ажылынга СЭКП хооркомунун, райкомнарнын бирги болгаш идеология талазы-биле секретарьлары, хоорайкүүскомнарнын даргалары, СЭКП хооркомунун, райкомнарнын пропаганда болгаш агитация, херэжённер ортузунга ажил чорудар килдистеринин эргелекчилери, партком секретарьлары, ВЛКСМ райкомнарнын секретарьлары, профвизел обкомнарнын, райкомнарнын даргалары, идеология, культура албан черлеринин болгаш республика министрстволарынын, ведомстволарынын удурткучулары киришкен.

Анаа «Идеологтук, политика-кижизидилгелиг ажылды улам экижидер дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы амыдыралга ботандырар талазы-биле республиканың партия организацияларынын сорулгаларынын дугайында илеткелди СЭКП ТК-ның кежигүнүгө кандидат, СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары Г. Ч. Ширшин кылган.

Идеологтук, политика-кижизидилгелиг ажылды улам экижидер

талазы-биле айтырны чугаалажып көөрүгө СЭКП Кызыл хооркомунун бирги секретары А. И. Пожидаев, СЭКП Бай-Тайга райкомунун бирги секретары Д. С. Данзын-оол, СЭКП Барың-Хемчик райкомунун секретары Б. С. Шырап, профбөлүмдүлдүн даргазы Т. Ч. Норбу, СЭКП Би-Хем райкомунун бирги секретары В. М. Евтешин, «Алдан-Маадыр» совхозтун партком секретары Х. С. Дамба-Даржаа, «Тувинская правда» солунун редактору В. Л. Маслов, СЭКП Тес-Хем райкомунун ийги секретары С. С. Куулар, Тыва АССР-нин Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин даргазы К-Э. К. Кудажы, республиканың «Билиг» нитилелинин баштаар черинин даргазынын оралакчысы С. И. Шуклин олар киришкен.

Идеологтук, политика-кижизидилгелиг ажылды улам экижидеринин талазы-биле партия организацияларынын сорулгаларын тодаргай айтыкан доктаалды делгеренгей хемчеглер-биле кады активке хүлээп алган.

Актив хуралынын ажылынга СЭКП ТК-ның инструктору В. А. Михайлов киришкен.

Коданнардан медээлер

КӨРГҮЗҮГЛЕР АҢГЫ-АҢГЫ

Танды районда С. Р. Тога аттыг совхоз хой ажил-ажыларын бирээ. Билдире да, ботра, эрткен каш жылдарда улай болууда кандашкынарнын түнүсүндө черден-да, малдан-да алыр продукциянын пламы күстүмөй көргөн.

Эрткен кыш малчынарга улуг шыгалдыларын бирээ болган. Чайгы үедө малдын денгизден-да, ойт-сигенниң үгени-даа хирелиг болган. Ычангаш өскө черлерден мал чөп бөлөкпө, сөөртүрү, одарларын шын ажылаарыңче улуг күчөңгөй турун көргөн. Бүгү бар турган техника-ны-даа аңаа мөөңдөп көргөн. Совхозтун малчынарнын болгаш тускай эртемчилеринин, удурткучуларыннын кызыккан кыш-ажылы-биле малдың баш санын хоратпазын-да, талазы-биле, чаш тол камгалап алырын-да, талазы-биле багай эвес көргүзүп малчынарнын хой кезин чедип алгылаан.

Совхозтун Куузууда № 1 хойжу бригаданың (бригадир Марыш-оол Шыгала) чөпкөлдү ап ботур. Ол бригадала 12 кодан хой, оң иштиде 12 кодан төрүр хой, бир кодан бугурукчү коштар бар. Төрүр 6897 хойдан 5004 баш хураганны камгалап алган.

Ол бригадала хураган камгалап алырын-да, талазы-биле каш чыл улай эки түнүсүл чедип ап көлгөнөр бар. Бо чылды Тарлаа Доргун-оол төрүр 645 хойдан 720 хураганны бугуру-биле камгалап алган. Ол ишкан Тумат Саваа төрүр 540 хойдан 540 хураган, Саваа Көржөн-оол 529 хойдан 519 хураган, Долаан Хой-оол 663 хойдан 645 хураган, Мотгуш Биче-кыс

611 хойдан 589 хураганнарны тус-туста камгалап ап, чаштын берге үзүндө оларын кадык шырап кылдыр доктурлар дөш улуг сагышты салып, хой күштү үндүрүп көлгөнөр.

Оң-биле кады төрүр хой бугуру-биле хураган алыр талазы-биле дыка куду деңгээлде турар малчынар бар. Оларга Степан Балчыр 592 хойдан 328 хураган, Салчак Тас-оол 589 хойдан 340 хураган алган бооп турар. Ол ишкан аңгыдап үскөн арган, кырган, аары 409 хойдан бир кодан үскөн, олардан 228 хураган алдырган. Совхозта хой бригадирлеринден аңгыда мал өмчүн, зоотехник, экономист дөш тускай эртемчилер чүвү кылып, кадыг дузаны малчынарга чедирип турары моон-ва илден-дир.

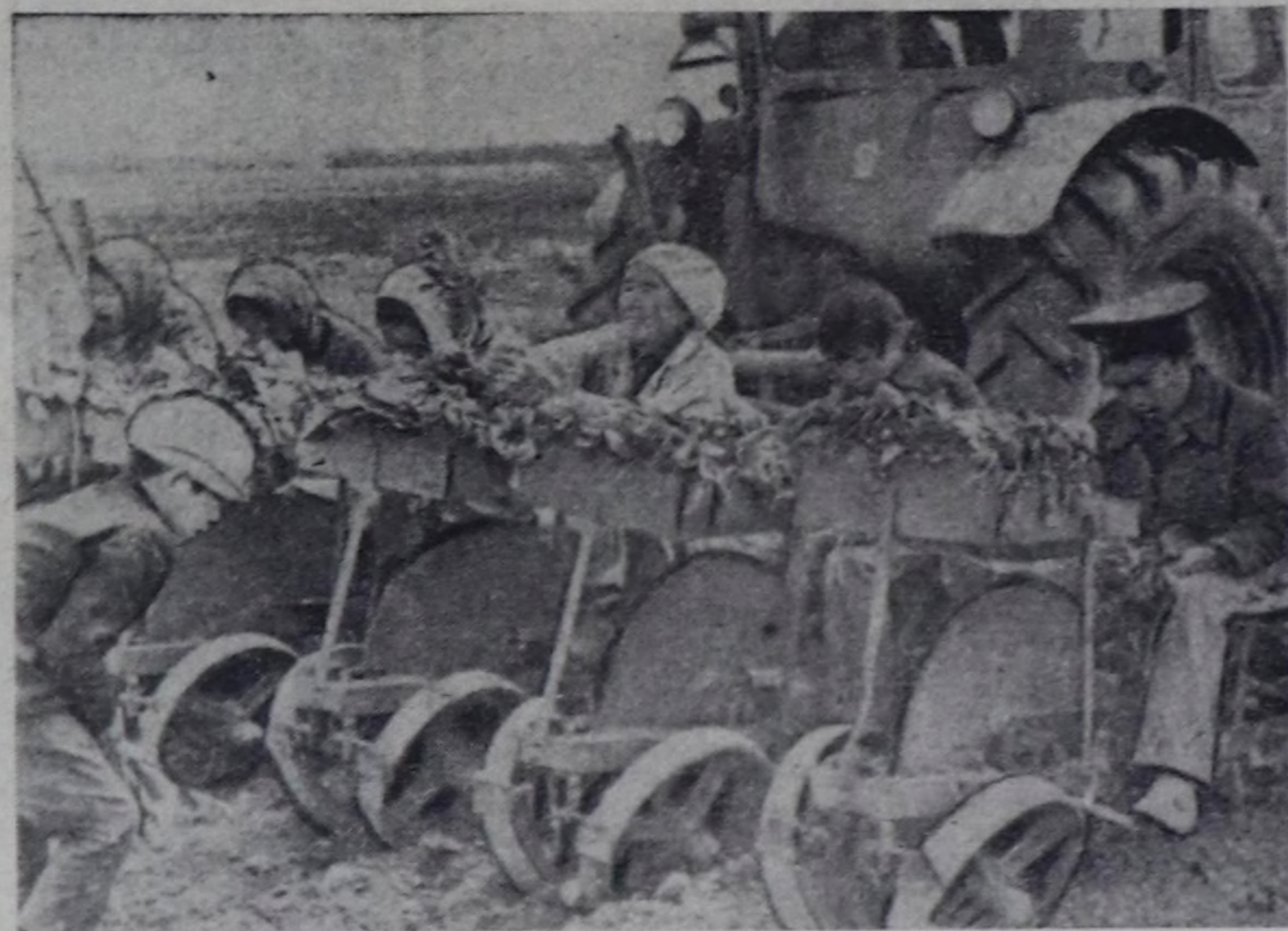
Куузуудун хойжу бригадалында амгы үедө хой кыргылазынын белгелен чоруп турар. Бир баш хойдан 3,9 килограмм дүк кыргымыр планын 4—4,5 килограмм чедир алыр деп бедиткен социалист хүлээлгени дыка хой малчынар алган.

Ук бригадалың малчынары боттары мал чөпни хол-биле болгаш айт дашпазы-биле бөлөкөп ап көлгөнөр. Бо чылды оңу база уламчылаарлар. Кышталар септелгени малчынар боттары чыгалгашкын бегинде кылып алыр.

Хой нажаалары болгаш чамдык малчынарнын бажынары дыка эргилдирээ. Оларын септеп азы чаартыры база бир чутула айтырларын бирээи ботур.

А. АРАПЧОР.

ОГОРОДТА АЖЫЛИШ ХАЙНЫККАН

Танды районда ССРЭ-нин 50 чыды аттыг совхозта огород ажылдаш бо хүндө кидип түлүк. Межегейин ногаажылары бо чылды 150 гектарга картофельди болгаш баа ол хире черге аны-буру нога культураларын тарып огурутуу планнаан.

Ногаажылар эрткен айның сөөлүгү оң ховуудан эгелен ажылдаш, 100 гектарга картофельди болгаш 10 гектарга морковь тарыптыр дооскан. Ам каууста огурутууга база адаткалып турар.

Өстүргөн расадаларын огородка тарып огурутууга тускай машинаны бо чылды бир-де дутаар ажылгап эгелдеш аюмды шалышкын чорударына улуг илдилг болган (чурукта). Оң аңгыда Межегей база Бав-Лаак ортумак школаларынын өөрешкчилери чайгы практикамын маңаа азылдап эрттирер-биле көлгөн болгаш ногаажыларга биче эвес дузаны көргүзүп турлар.

Совхозтун ногаажыларын аразында үр үедө огородка ажылдап келген арга-дурдугалыг кижилер хой, Олардыкы бирээи Чырап Ооржак мында ам таптыгы 22 чыл иштиде ажылдап турар болгаш бодуруң байлак дуржулгазын амы

Ол ногаажыларга күзүлди-биле дамчылып берип турар (чурукта). А. ЗАЩЕВНИЦ созу, фотографы.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА

ССРЭ-нин Дээди Соединиң Президиуму «СЭКП ТК-ның идеологтук, политика-кижизидилгелиг ажылды улам ынай экижидер дугайында» доктаалына дүүштүр улус депутаттарынын Советтеринин, бүгү-ле күрүнө органдарынын, бугуру-биле улус депутаттарынын сорулгаларын дугайында» доктаал хүлээп алган. СЭКП ТК-ның доктаалына айттыгана түнүсүл болгаш чүүлдер улус депутаттарынын Советтеринин, бүгү-ле күрүнө органдарынын, бугуру-биле улус депутаттарынын сорулгаларын дугайында» доктаал хүлээп алган. СЭКП ТК-ның доктаалына айттыгана түнүсүл болгаш чүүлдер улус депутаттарынын Советтеринин, бүгү-ле күрүнө органдарынын, бугуру-биле улус депутаттарынын сорулгаларын дугайында» доктаал хүлээп алган.

оларын шын шийтирээринде кижизидилге ажылының ажыктым улуу-биле хамааржыр социал-амыдырал айтырларын көөрүңе кошкан дивес кичөөңгөйи салыр ужуру-луг дээрин демделеп турар. Советтеринин сессияларына, күөскөч комитеттеринин болгаш доктаамал комиссияларын хурадаларына Советтин дивискооринде турар бугуру-биле болгаш организацияларын ажыл-чорудулгазы-биле холбашкан айтырларын чугаалажып көрүп тура, оларын ажылын үндөүр, күөскөч бугуру-биле планнарны күөскөчкенин барымдаалар эвес, харин чурум-сагылаанын, организацияг чорукту деңгээлин, күш-ажыкчы коллективтерде мораль-политиктиг байдалды, кижилерин күш-ажылының болгаш амыдыралының байдалын база барымдаалар ужуру-биле дээрин айтып турар. Ол айтырлар-же бугуру-биле депутаттар бөлүктөрүнүн болгаш депутаттар постуларынын кичөөңгөйи күштелдирер чутула, олар партия, профвизел, комсомол болгаш өскө-даа хай-нигити организациялары-биле сыйып харылаалыг ажылдап ужуру-луг.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиуму Советтеринин чонун чурттап турар черлеринге, общежитилерге, эвэс кижилек коллективтерге, чурттакчылык мрак черлерге чорукту турар политика-кижизидилгелиг ажылын улам экижидерин хандырын, кады чонун ортузунга ол ажылды күштелдирер болгаш хевирлерин сайзырайткылар хемчеглерин азырын улус депутаттарынын Советтеринге дааскан. Оң-биле кады политика-кижизидилгелиг, культура-массалыг болгаш спорт ажылдарын калбартырына Советтерин дивискооринде бар культура бажынарын, клубтарын, кинотеатрларын, библиотекарларын, музейлерин, стадионнары болгаш өскө-даа спорт дерилгелерин, оларның каа хамааржыр турары хамаан чокка, эң долу ажылап-тыгана турарын чедип алыр культура албан черлеринин болгаш спорттун материал-техниктиг баазаны доктаамал быжылаары, ол объектилерин тударынын планнарын күөскөчкенин шыгыны контрол-лаары; культура-массалыг болгаш спорт ажылдарын чурттап турар черлер аайы-биле чорударына бөлүүн дерилгелерин тургузар талазы-биле хай-нигитиниң инициативанын бүгү хемчег-биле хөг-

жудери болгаш делкири чутула.

Советтерге чыгырткан органдар болгаш улус өөредилге, культура албан черлери болгаш культура-кижизидилгелиг ажил чорудуп турар өскө-даа организациялар өзүп орап салгалды бедик замаалы бауга болгаш күш-ажылга хандык шыла, патриотизмге болгаш интернационализмге кижизидилгелиг, бүгү-нигити ылап ортумак өөредилгени бугуру-биле боттандырыңче амыктарын профвизел шийли алырына болгаш оларын нитилдеге ажылды күш-ажылга белеткээрине улуг кичөөңгөйи салыр; өг-бүлениң, школаның болгаш хай-нигитиниң харылаанын быжылаар, школаларын болгаш профтехучилелерин күш-ажылчы коллективтериниң шефке алырын хөгжүдөр, анык өскөнни даштамылаанын организацияга бугуру-биле аргаларын илдекилг ажылаар хулаалгын.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун доктаалына Советтеринин сессияларын, күөскөч комитеттеринин болгаш доктаамал комиссияларын хурадаларын белеткээринин чурттап турарын практикалың сайзырайткыларын, оларын аргаларын, бар курдаларын тыяарына, чөпкөчтерини шүгүмчүлээрине, санал-опалдарын денеп көөрүңе болгаш үндөүрүңгө шийтирлерин амыдап кылырына улам долу ажылаарынын, өзү барымдаалар чорукту, чөпкөчтерин болгаш бергелерин ынталас чорукту тургурут чыгалдыгың; хүлээп алдыгана шийтирлерин күөскөчкенин талазы-биле ординакчы ажылды, күөскөчкенин контролдеп улуг кичөөңгөй салырын эргежок чутулазы демделеттигени.

Улус депутаттарынын Советтеринге даасканы болза:

Советтеринин болгаш оларын органдарын чугаалажып көрүп турар айтырларын чыгалдыгың чонга калба-биле дымнадыр, Советтеринин күөскөчкенин улугтук ажылдакчыларын, депутаттарын, доктаамал комиссияларын даргаларын чорудулгазынын дугайында дымнадыр кылып чүвө чугаалаары доктаамал практикалаар;

кижизидилге, чырыдышкын, культура болгаш спорт айтырларын харылап турар доктаамал комиссияларын (Улаңчым 2-ги артында).

ОРБИТАДА ШИНЧИЛЕДЕР БОЛГАШ ШЕНЕЛДЕЛЕР

УЖДУУШКУН БАШКАРАП ТӨП (СЭТА). «Салют-6» «Союз-32» эртем-шынчыла комплексинин иштиде Владимир Ляховтун болгаш Валерий Рюминин аякылың оң бешке недделам эгелен.

Июнь 4-те космонавтылар орбита комплексинин аппаратураларын болгаш агрегаттарын контрол хыналданын чорутканын. Хунтун ийги чартында станциянын орбитазын эгелдеш чорудары планнаттыган. Ону чүк сөөртү «Прогресс-6» кораблин шынчылашкын ажылап чурап боттандырып чорудар. Экижак биологтук пенелдеринин программанын баугар үштүр-биле операцияларын база күөскөчкени.

Эркен субботада суук металлдарга нейтрониктин шынчылап көөр чоругу-биле космос материал-овдешинин талазы-биле «Иприн» деп совет-болгар каттыккан пенелден «Кристалл» агрегатка

боттандырып чоруккан. Ол шынчыладегер материалдарын Болгария Улус Республикасы эртемденери чедирип көлгөн.

Долгандыр турар бойдушту өөренип көөрүңү программанын баугар экижак курган черин болгаш далайын чамдык районнарын дөрт хайтаган көөрүп болгаш чурукка тырттырарын чоруккан. Харылааның сеанстарын үс-аңгыда космонавтылар мш ажыл-арынын специалдере-биле, эртемден-океанографтар-биле чугаалажышкыны чоруккан. Чыгалары, оларын саналы-биле экижак Иракын Чон чүктүн арга-мажынын байдалын хайгарар көргөн.

Экижактын плетелдеринде болгаш телеметриянын сан-түңү-биле алмра, космос комплексинин иштиде системалар ботур-чогуту-биле ажылдап чорур.

Владимир Ляховтун болгаш Валерий Рюминин кардыкымы эки.

Д Э Э Д И өөредилге черлеринин эртем күчүзү

СЭКП МХК-нын, ССРЭ-нин болгаш РСФСР-нин дээди болгаш ортумак тускай өөредилге черлеринин министрстволарыннын найсылаалды дээди өөредилге черлеринин ректорларынын чөвүлелиниң органастаанын хоорайын өртем-политиктиг конференцияны Москвага июнь 4-те болган. Оң киржикчилери дээди өөредилге черлеринин шийтирлерин амыктым бедидерин орунтарын. Москванын улус азыл-агыйын хөгжүдериин социал-экономиктиг айтырларын шийтирлеринин оларын салыштырып улугтарынын чугаалажып көөрүңер.

СЭКП-нин XXV съездинин эртем-техниктиг депшилагы дүргөдөрүнүн дугайында телевидение программаны боттандырып чорударына Москванын 76 дээди өөредилге черлеринин эртемденери илешкөйлө-биле киржин турар деп, ССРЭ-нин дээди болгаш ортумак тускай өөредилге черлеринин министри В. П. Елжотиниң илеткелдеге демделген. Чүтлө эртен чылды оларын шийтирлеринин түнүсүлдеринин талазы-биле 2,5 муң лицензияларын, патенттерин болгаш авторлар херечилелдерин алган.

Планнаашкыны улам ылай сайзырайткыларын, эртем шийтирлеринин чорударын өөредилге черлеринин эртем-техниктиг кады ажылдажылаанын хевирлерин болгаш методтарын дүүштүрүңче болгаш организацияг чөвүлелерин улугтарынын конференциян хүлээп алган.

Конференцияга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП МХК-ның бирги секретары В. В. Гришин чүвө чутулаан.

(СЭТА-ның көррө).

Ө ш к ү кыргылдазы доозулган

Бай-Тайга районда «Бара-Хөл» совхозтун өшкүлдеринин кыргылдазы доозулган. Бир баштан 810 грамм дүктү кыргыл алыр планын кудулашпай турган, 2694 килограмм дүктү өшкүдөн алган. Өшкү кадарынары Бүдүгет Хензиг-оол, Сүтдөр-оол олар өшкү бугуру-биле 910 грамм дүктү кыргыл алганын. Кыргылчылар С. Чылбак, К. Хертег олар хун норманын үргүлчү ажып күөскөчкени көлгөнөр.

Быргыттыган дүктү класстар аайы-биле ылашкан, сава-лааш, складка дузаган. Ам сөөртү чорударына белеткел турар.

Х. САМДАНЧАП.

ССРЭ-НИҢ ДАШТЫКЫ ХЕРЕКТЕР МИНИСТЕРСТВОЗУНДА

Июнь 4-те СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-нин даштыкы херектер министри А. А. Громыко БУР-нун ССРЭ-де херектеринге тур бузурттирген Тянь Цзюньини хүлээп алган болгаш дараазында сатмызыг бижикти тымыскаан.

«1979 чылдын апрель 17-де ССРЭ-нин ДХМ-нин нота-зында харны ботур 1979 чылдын май 5-те БУР-нун ДХМ-нин сатмызыг бижикни алганын ССРЭ-нин Даштыкы херектер министрствозу бадыткап тур.

ССРЭ биле БУР-нун аразында дүштүрүлүг чорукту кошкандыр чоруда-биле чугаа-

лажышкынарны чорудар ба-ла оларын аразына эки ко-жа-хөлүнүн харылааларын тургузар дөш Совет Эвилели чайгылы чокка туржуп келген болгаш туржуп турар. ССРЭ-нин болгаш БУР-нун телээлекчилеринин, оң иштиде бедик денгээлге ужура-жышкынарнын эрттиреринге беденин совет тала хай удаа илередип көлгөн.

Чорудуп ботур чугаала-жышкынарнын сорулгаларын болгаш анаа чуну чугаалажырыннын дугайында тодаргай саналдарын Совет Эвилели кирип келген: 1969 болгаш 1970 чылдарда—кандыг-даа бөө-чөпкөчкени, оң

иштиде адролук чөпкөчкени ажылдап, бот-боттарына хал-дазын талааларын хүлээлгенин күрүңдөр аразынын тускай актымы-биле тургузарынын дугайында, 1971 чылда—күштү ажылаанынын дугайында керээге ат салырынын дугайында, 1973 чылда—халдашпалымын дугайында керөөн чарырын дугайында, 1978 чылда—ССРЭ биле БУР-нун аразында бот-боттарынын харылааларын принциптеринин дугайында кады кылган документи ажылдап кылырыннын дугайында.

Бодуну оң принципталдыг туржуп барымдаалар, Кыдат Улус Республика-биле чугаалажышкынар кылырына келесин Совет Эвилели база батлап бастыган тур.

Чугаалажышкынарнын со-кулгазы болза тайбын коза-хөлбөө догунаашкынын принциптеринин, дем эргенин, тускай догунаан чорукту болгаш дивискооринин бүдүн чоруду бот-боттарынын хүндө-лежиринин, бот-боттарынын иштики херектерин кириш-пеленин, күштү ажылаанынын принциптеринин үндө-лин-биле кады бистин чурт-тарымыстын аразында харылааларын ботур-чогуту-биле тургузары болгаш экижидери ботур ужуру-луг.

Гегемонияны болгаш чамдык күрүңдөргө өскө

күрүңдөргө чыгарынын политиказына удур доктаамал болгаш чайгылы чокка денсөжип турар Совет Эвилели делегей херектеринге оң эргелерин азы гегемонизмин чедип алыр дөш кымын-даа чүткүшкүңерин ий талазын. ССРЭ-ниң болгаш БУР-нун дугуру-биле алырын болгаш бот-боттарынын харылааларын тайбын коза-хөлбөө догунаашкынын принциптеринин үндө-лин-биле кады бистин чурт-тарымыстын аразында харылааларын ботур-чогуту-биле тургузары болгаш экижидери ботур ужуру-луг.

Бир эвес чедип алдынар болза ол айтырлар талазы-биле дугуру-биле талааларын ажылдап кылганы бол-

гаш хүлээп алганы чөгүр документке быжылгатынган докур ужуру-луг.

Совет тала Москва хоорайга бо чылдын июль-августу чу-гаалажышкынарнын чорударын сандалап тур. Ол чугаалажышкынарнын даштыкы херектер министрлеринин орадакчыларын денгээлге азы ий чурттуң чазактарынын тускай бүрүн эргидип телээлекчилерин денгээлге эрттирерин чүтүлүг деп санал тур.

1979 чылдын июнь 4-де БУР-нун чазанага сагындары бижикти доп-дораян дамчыдып баарын беседө үзүндө Тянь Цзюньин меделден.

